

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Accountantsrapport bij de zesde voortgangsrapportage Programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit

Colofon

Titel	Accountantsrapport bij de zesde voortgangsrapportage Programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit
Uitgebracht aan	Tweede Kamer der Staten-Generaal
Datum	13 april 2026
Kenmerk	2026-0000128017

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
070-342 7700

Inhoud

1	Inleiding—4
1.1	Groot project Programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit (VOZBT) en ADR—4
1.2	Korte omschrijving programma VOZBT—4
1.3	De te onderscheiden deelopdrachten binnen de opdracht accountantswerkzaamheden—4
1.3.1	Controleverklaring bij de financiële verantwoording—5
1.3.2	Onderzoekswerkzaamheden 'overige opdracht'—6
2	Controleverklaring—7
2.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij de financiële overzichten over de periode 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025—7
3	Uitkomsten onderzoek 'overige opdracht'—10
3.1	Inleiding—10
3.2	Proces van totstandkoming van de voortgangsrapportage—10
3.3	De kwaliteit en volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie—11
3.3.1	Risico's—11
3.3.2	Financiën—11
3.3.3	Positie Nederlandse industrie—12
3.4	Consistentie van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie—13 met andere beschikbare informatie—13
3.5	Aansluiting van de in de voortgangsrapportage opgenomen (feitelijke)—13 informatie met onderliggende financiële en niet-financiële—13 administraties en registraties—13
3.6	Governance—13
3.7	Programmabeheersing—14
3.7.1	Scopebeheer—14
3.7.2	Planningsmanagement—14
3.7.3	Risicomanagement—15
3.7.4	Raakvlakmanagement—15
3.7.5	Kwaliteitsmanagement—16
3.7.6	Communicatie- en informatiemanagement—16
3.7.7	Voortgangs- en kwaliteitscontroles werf—17
3.7.8	Contractmanagement—17
3.8	Het financieel beheer—18
4	Openbaarmaking—19
5	Ondertekening—20
6	Bijlage: Financiële overzichten 2025 zesde voortgangsrapportage Programma VOZBT—21

1 Inleiding

1.1 Groot project Programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit (VOZBT) en ADR

Op voorstel van de vaste commissie voor Defensie heeft de Tweede Kamer op 15 december 2015 besloten het Programma VOZBT aan te wijzen als groot project. De Auditdienst Rijk (ADR) is door het ministerie van Defensie aangewezen om over 2025 het accountantsrapport op te stellen, zoals bedoeld in artikel 13 van de Regeling Grote Projecten (RGP).

Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen het deel van de opdracht dat betrekking heeft op de financiële overzichten, waarbij een controleverklaring wordt verstrekt, en een ander deel dat wordt uitgevoerd als overige opdracht. Dit onderscheid wordt nader uitgewerkt in paragraaf 1.3.

In artikel 12 van de RGP is aangegeven welke informatie in ieder geval in de voortgangsrapportage moet worden opgenomen. De Tweede Kamer heeft, conform de RGP, in de uitgangspuntennotitie groot project Vervanging Onderzeebootcapaciteit van 10 december 2020 nadere uitgangspunten en eisen geformuleerd voor de informatievoorziening.

In deze uitgangspuntennotitie heeft de Tweede Kamer ons uitgenodigd een voorstel in te dienen voor onze accountantswerkzaamheden met betrekking tot de andere informatie in de rapportage over het groot project, naast de financiële verantwoording waarbij wij een controleverklaring verstrekken, en onze werkzaamheden met betrekking tot de governance en programmabeheersing van het project. Hierover en over het daarbij te hanteren toetsingskader zijn afspraken gemaakt met de Tweede Kamer (zie paragraaf 1.3).

1.2 Korte omschrijving programma VOZBT

Het programma VOZBT heeft als doel om de Nederlandse Krijgsmacht te voorzien van vier long range, veelzijdig inzetbare, conventioneel voortgestuwde Orka-klasse onderzeeboten. De Orka-klasse moet de Nederlandse maritieme slagkracht tot ver in de jaren '60 van deze eeuw voortzetten en op veel punten sterk vergroten. De huidige onderzeeboten van de Walrusklasse zijn in gebruik sinds de eerste helft van de jaren negentig van de vorige eeuw en bereiken in de jaren dertig het einde van de operationele, economische en technische levensduur. Deze expeditionaire, dieselelektrisch aangedreven onderzeeboten vormen een integraal onderdeel van de maritieme capaciteit van de Nederlandse krijgsmacht. Defensie wil daarom de Walrusklasse vervangen door nieuwe capaciteit, de Orka-klasse. De transitie van de Walrusklasse naar de Orka-klasse betekent een geleidelijke instroom van de nieuwe onderzeeboten van 2033 tot en met 2037 en uitfasering van de bestaande onderzeebootcapaciteit.

1.3 De te onderscheiden deelopdrachten binnen de opdracht accountantswerkzaamheden

De vaste commissie voor Defensie heeft, conform de RGP, in de uitgangspuntennotitie nadere uitgangspunten en eisen geformuleerd voor de informatievoorziening, waaronder ook aanwijzingen voor de controle van de financiële verantwoording en de accountantswerkzaamheden voor de andere onderdelen van de voortgangsrapportage door de ADR.

De vaste commissie voor Defensie heeft in de uitgangspuntennotitie opgenomen dat de ADR wordt uitgenodigd om op basis van de eisen in de Regeling Grote Projecten en de uitgangspuntennotitie voorstellen te doen voor een doeltreffende en doelmatige controle op de belangrijkste punten van het programma VOZBT.

Wij hebben het 'Voorstel onderzoek ADR in de realisatiefase van het groot project Programma Vervanging Onderzeebootcapaciteit' gedateerd 10 december 2024 (Kamerstuk 34225 nr. 73) opgesteld, waarmee de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer op 23 januari 2025 heeft ingestemd.

Wij hebben op 15 juli 2025 vragen van de vaste commissie voor Defensie over het onderzoeksvoorstel beantwoord en daarbij een aanpassing in het onderzoeksvoorstel doorgegeven (Kamerstuk 34225 nr. 73). De vaste commissie voor Defensie heeft deze op 25 september 2025 afgedaan.

Op 24 februari 2025 heeft de minister van Financiën een voorstel met kenmerk 2025-0000046434 naar de Tweede Kamer verzonden. In dit voorstel wordt voorgesteld om de opdracht tot het verrichten van onderzoek naar de rapportages over grote projecten te splitsen. Enerzijds betreft dit een opdracht tot controle van historische financiële informatie, waarbij de ADR een controleverklaring verstrekt. Anderzijds betreft het een 'overige opdracht', waarbij de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) niet van toepassing zijn. Dit voorstel is op 20 maart 2025 door de Tweede Kamer vastgesteld.

Onze opdracht wordt aldus onderscheiden naar twee deelopdrachten die in paragrafen 1.3.1 en 1.3.2 toegelicht worden.

1.3.1 Controleverklaring bij de financiële verantwoording

De opdracht tot controle van de historische financiële informatie, de financiële verantwoording 2025 van het programma VOZBT, waarbij de ADR een controleverklaring verstrekt op basis van de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), specifiek de Standaard 805).

In hoofdstuk 2 van dit rapport is de controleverklaring opgenomen die betrekking heeft op de financiële verantwoording van het programma VOZBT over het kalenderjaar 2025.

Wij hebben gecontroleerd of de verantwoorde aangegane verplichtingen, de verrichte uitgaven (waaronder de verstrekte voorschotten), de ontvangsten, de afgerekende voorschotten, de stand van de (openstaande) voorschotten en de stand van de (lopende) verplichtingen ten aanzien van de realisatiefase van het programma VOZBT:

- in overeenstemming zijn met de Regeling Grote Projecten, de uitgangspuntennotitie en het verplichtingen-kasstelsel en de saldibalansmutaties zoals omschreven in art. 2.13 t/m 2.16 en art. 2.34 van de Comptabiliteitswet 2016;
- voldoen aan de eis van comptabele rechtmatigheid zoals omschreven in de Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften 2026.

Daarbij zijn wij ook nagegaan of de in de voortgangsrapportage opgenomen gerealiseerde verplichtingen, de uitgaven (inclusief afgerekende voorschotten) en de ontvangsten en de saldibalansstanden in overeenstemming zijn met de financiële overzichten die zijn opgenomen in het departementale jaarverslag.

1.3.2 *Onderzoekswerkzaamheden 'overige opdracht'*

De 'overige opdracht' is voor de overige onderdelen en informatie in de zesde voortgangsrapportage, waarbij de ADR aansluit bij de wensen die volgen uit de informatiebehoefte van de Tweede Kamer (handelingsperspectief voor het kunnen uitoefenen van parlementaire controle). Ons onderzoek naar de governance en programmabeheersing van het programma VOZBT vindt eveneens plaats als een 'overige opdracht'. Voor dit deel van de opdracht is geen afzonderlijke Standaard van toepassing, omdat er geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht dan wel een aan assurance verwante opdracht in de zin van de NV COS wordt uitgevoerd. De Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA) en de onafhankelijkheidsregels van de ADR zijn wel op deze deelopdracht van toepassing.

In hoofdstuk 3 zijn de uitkomsten van ons onderzoek opgenomen, die volgen uit de werkzaamheden zoals die beschreven zijn in ons onderzoeksvoorstel. Wij hebben de volgende onderwerpen onderzocht:

- 1) De aanwezigheid en toepassing van een proces met betrekking tot de totstandkoming van de voortgangsrapportage met daarin opgenomen waarborgen voor de juistheid, de volledigheid, de tijdigheid, de actualiteit en de consistentie van informatie.
- 2) De kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie in relatie tot de in de RGP en de uitgangspuntennotitie gevraagde informatie.
- 3) De consistentie van de informatie in de voortgangsrapportage met andere voor de ADR beschikbare informatie binnen de (programma)organisatie.
- 4) De aansluiting van de in de voortgangsrapportage opgenomen (feitelijke) informatie met de onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties en met andere voor de ADR beschikbare documenten.
- 5) De inrichting en het functioneren van de governance.
- 6) De inrichting en het functioneren van de programmabeheersing.
- 7) Het financieel beheer binnen het programma.

De onderzoekswerkzaamheden met betrekking tot de hiervoor genoemde onderwerpen zijn gericht op de opzet, het bestaan en het functioneren van de hierboven genoemde punten. Over de uitkomsten van dit onderzoek rapporteren wij in de vorm van constatering (hoofdstuk 3).

Aspecten die door ons zijn onderzocht en waar niets in het bijzonder over te melden valt, zijn niet in dit rapport opgenomen. Wij zijn uiteraard bereid de constatering toe te lichten.

2 Controleverklaring

Dit hoofdstuk bevat de controleverklaring bij de in de zesde voortgangsrapportage opgenomen financiële verantwoording. Dit betreft bijlage C bij de zesde voortgangsrapportage: 'Financiële overzichten 2025 VGR 6 VOZBT'. De betreffende historische financiële overzichten zijn opgenomen in de bijlage van dit accountantsrapport.

2.1 **Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij de financiële overzichten over de periode 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025**

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

A. Verklaring over de in de zesde voortgangsrapportage van het programma VOZBT opgenomen financiële overzichten

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten over de periode 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025, die deel uitmaken van de zesde voortgangsrapportage van het programma VOZBT van het ministerie van Defensie, gecontroleerd. Naar ons oordeel:

- zijn deze financiële overzichten in alle van materieel belang zijnde opzichten opgesteld in overeenstemming met de Regeling Grote Projecten, de uitgangspuntennotitie en het verplichtingen-kasstelsel en de saldibalansmutaties zoals omschreven in art. 2.13 t/m 2.16 en art. 2.34 van de Comptabiliteitswet 2016;
- voldoen de in deze financiële overzichten verantwoorde verplichtingen, uitgaven, ontvangsten en balansmutaties aan de eis van comptabele rechtmatigheid zoals omschreven in de Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften 2026.

De financiële overzichten zijn opgenomen in de bijlage van dit accountantsrapport en bestaan uit:

- De in 2025 aangegane verplichtingen (tabel 3).
- De eind 2025 openstaande verplichtingen (tabel 3).
- De in 2025 gerealiseerde uitgaven (tabel 4).
- De in 2025 afgerekende voorschotten (tabel 5).
- De eind 2025 openstaande voorschotten (tabel 5).
- De in 2025 gerealiseerde ontvangsten (tabel 6).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de historische financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van het ministerie van Defensie en de Tweede Kamer zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Andere informatie in de voortgangsrapportage

Naast de gecontroleerde financiële overzichten omvat de voortgangsrapportage andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten.

De staatssecretaris van Defensie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de Regeling Grote Projecten en de uitgangspuntennotitie.

B. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Defensie voor het opstellen van de financiële overzichten

De staatssecretaris van Defensie is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten over 2025 in overeenstemming met de Regeling Grote Projecten, de uitgangspuntennotitie en het verplichtingen-kasstelsel en de saldibalansmutaties zoals omschreven in art. 2.13 t/m 2.16 en art. 2.34 van de Comptabiliteitswet 2016. De staatssecretaris is tevens verantwoordelijk voor de comptabele rechtmatigheid van de in de financiële overzichten opgenomen aangegane verplichtingen, gerealiseerde uitgaven, gerealiseerde ontvangsten en afgerekende voorschotten over 2025. In dit kader is de staatssecretaris verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als hij noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële overzichten, alsmede over de comptabele rechtmatigheid van de in deze overzichten opgenomen verplichtingen, uitgaven en ontvangsten en mutaties in de saldibalansposten op basis van onze controle.

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie van Defensie.
- het evalueren of de gecontroleerde financiële overzichten de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeven;
- het evalueren of de in de financiële overzichten opgenomen aangegane verplichtingen, gerealiseerde uitgaven, gerealiseerde ontvangsten en mutaties in de balansposten voldoen aan de eis van comptabele rechtmatigheid.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Defensie onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 13 april 2026

Auditdienst Rijk

Accountant

3 Uitkomsten onderzoek 'overige opdracht'

Dit hoofdstuk van ons accountantsrapport bevat de uitkomsten van ons onderzoek naar de kwaliteit en volledigheid van de overige financiële en niet-financiële informatie in de voortgangsrapportage (zie paragraaf 3.3 t/m 3.5), alsmede de uitkomsten van onze werkzaamheden ten aanzien van de governance en programmabeheersing van het programma VOZBT (zie paragraaf 3.6 en 3.7). Naast constatering en aanbevelingen opgenomen die dienstbaar kunnen zijn voor de parlementaire controle door de Tweede Kamer.

Wij hebben het onderzoek uitgevoerd op grond van de Regeling Grote Projecten, de uitgangspuntennotitie, het ADR-onderzoeksvoorstel, het Besluit Auditdienst Rijk en met inachtneming van het audit charter van de Auditdienst Rijk. Bij deze "overige opdracht" zijn de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA) van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) van toepassing en de Verordening inzake onafhankelijkheid (ViO) van de NBA.

Hierop is geen afzonderlijke Standaard van toepassing, omdat er geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht dan wel een aan assurance verwante opdracht in de zin van de NV COS wordt uitgevoerd.

In dit hoofdstuk zijn de uitkomsten van ons onderzoek opgenomen die volgen uit de toetspunten en werkzaamheden die beschreven zijn in ons onderzoeksvoorstel (zie paragraaf 1.3.2). In de volgende paragrafen zijn de constatering en per onderwerp beschreven.

3.1 Inleiding

Op 30 september 2024 heeft Defensie het leveringscontract met Naval Group voor de levering van vier onderzeeboten ondertekend. Voor de inrichting van de governancestructuur en programmabeheersing van de realisatiefase van het programma VOZBT heeft Defensie de opdrachtnota, de instellingsbesluiten en het programmamanagementplan opgesteld. In januari 2025 zijn deze inrichtingsdocumenten van kracht geworden. In 2025 is het programma verder gegaan in de realisatiefase. Wij hebben in ons rapport bij de vierde voortgangsrapportage over 2024 onze constatering en over de opgestelde opzet van de inrichting voor de realisatiefase van het programma VOZBT opgenomen. Wij hebben in 2025 het functioneren van de nieuwe inrichting van de governancestructuur en programmabeheersing beoordeeld en in dit rapport opgenomen.

3.2 Proces van totstandkoming van de voortgangsrapportage

Wij hebben geconstateerd dat Defensie de procesbeschrijving met betrekking tot de totstandkoming van de voortgangsrapportage heeft gevolgd. Wij hebben geen opmerkingen met betrekking tot de opzet en de naleving van deze procesbeschrijving.

3.3 De kwaliteit en volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie

Wij hebben geconstateerd dat de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie in relatie tot de in de RGP en in de uitgangspuntennotitie gevraagde informatie opgenomen is. In deze paragraaf zullen wij ingaan op de relevante inhoudelijke constatering.

3.3.1 *Risico's*

Na het bereiken van de mijlpaal System Requirement Review (SRR) is in juni 2025 door het programma VOZBT het risicodossier geactualiseerd, waarbij de onderbouwing per risico gestructureerd is vastgelegd. Het programma VOZBT heeft een gedetailleerde risicorapportage opgesteld met een feitelijke en objectieve analyse van de gegevens uit het risicoregister. Daarna zijn de top-5 risico's geactualiseerd. In de vertrouwelijke bijlage B van het programma VOZBT bij de voortgangsrapportage zijn de top-5 geldrisico's en de top-5 tijdrisico's gepresenteerd. De gepresenteerde risico's komen voort uit het risicomangementproces dat binnen de programmaorganisatie is ingericht. In dit proces zijn de nodige checks and balances ingebouwd bij de totstandkoming van een geactualiseerd risicodossier dat de basis vormt voor de gerapporteerde risico's.

Wij merken op dat de Tweede Kamer, zoals door ons eerder gerapporteerd, in de vertrouwelijke bijlage beperkt wordt geïnformeerd over de risico's. Ten opzichte van de eisen die zijn gesteld in de uitgangspuntennotitie van de Kamer is het volgende op te merken:

- De kans en impact van de risico's is beschreven. Echter ontbreekt de relatie met de mogelijke financiële gevolgen in de vertrouwelijke bijlage.
- Op de genomen en te nemen maatregelen om de risico's te beheersen wordt beperkt ingegaan.
- Op de resultaten van genomen beheersmaatregelen wordt beperkt ingegaan.

Defensie heeft net als in de voorgaande voortgangsrapportages besloten om geen gedetailleerde informatie per risico en over het totaal van de risico's te vermelden. Vanwege de fase waarin het programma zich nu bevindt en de (commerciële) gevoeligheid van specifieke (financiële) informatie.

Hoewel het standpunt van Defensie zeker in deze fase van het programma begrijpelijk is, is het van belang dat expliciet met de Kamer wordt afgestemd welke mate van gedetailleerdheid betracht moet worden bij het verstrekken van informatie over risico's en in welke mate deze informatie openbaar of vertrouwelijk verstrekt moet worden.

3.3.2 *Financiën*

In de (commerciële) vertrouwelijke bijlage B 'LCC-overzicht en risico's' bij de voortgangsrapportage is het budgetoverzicht opgenomen. In 2025 heeft indexatie plaatsgevonden naar prijspeil 2025. Dit is een bestendige gedragslijn van voorgaande jaren. Of het levensduurkostenbudget (LCC-budget) toereikend zal zijn, zal met name afhangen van de onderstaande financiële componenten.

Transitiekosten

Op basis van het programmaplan Transitie Onderzeedienst en de plannen van de vijf deelprojecten is een eerste raming gemaakt van de transitiekosten van de Onderzeedienst. Na verdere uitwerking en actualisatie zal naar verwachting een betere indicatie van de geraamde transitiekosten voorhanden zijn.

Infrastructuur en vastgoed

In de afgelopen periode zijn concept behoeftestellingen opgesteld, waaronder ook voor de opstelplaatsen van de onderzeeboten en het onderbrengen van de Onderzeedienst Enterprise. De afronding van het technisch ontwerp van de nieuwe onderzeeboten en lopende dialoog met Naval Group over In-Service Support (ISS) en Integrated Logistics Support (ILS) heeft invloed op de definitieve vastgoedbehoefte. De kosten van de aanpassingen van de infrastructuur en het vastgoed zullen dan beter inzichtelijk zijn.

Instandhoudingsbudget

Het instandhoudingsbudget is, buiten de indexatie, niet geactualiseerd omdat nog geen nieuwe informatie beschikbaar is. Deze informatie zal na de ontwerpfase beschikbaar zijn, omdat kennis van de technische eigenschappen van en de eisen aan de nieuwe boten een belangrijke voorwaarde is voor het deugdelijk opbouwen van de instandhoudingsraming.

Budget Capability Upkeep Program

Het budget Capability Upkeep Program is, buiten de indexatie, niet geactualiseerd omdat de daarvoor benodigde informatie pas beschikbaar zal zijn als de onderzeeboten in gebruik zijn.

Risicoreservering

In aanvulling op bijlage B 'LCC-overzicht en risico's' heeft Defensie de spelregels rond de risicoreservering opgesteld en deze opgenomen in de 'Opdrachtnota realisatiefase Vervanging Onderzeebootcapaciteit'. In de vijfde voortgangsrapportage over het eerste halfjaar van 2025 is de risicoreservering verhoogd met jaarlijkse indexatie. Zowel in de vijfde als in de zesde voortgangsrapportage is een bedrag onttrokken uit de risicoreservering. Hierbij zijn de spelregels gevolgd. Defensie is van mening dat de risicoreservering voldoende is om de omvang van het risicodossier af te dekken. Wij constateren dat het beschikbare bedrag in de risicoreservering op dit moment voldoende is om de benoemde risico's in het risicodossier te kunnen opvangen. Het beschikbare bedrag om onbenoemde risico's te kunnen opvangen is op dit moment echter zeer beperkt, zowel in relatie tot het investeringsbudget als in relatie tot het instandhoudingsbudget.

3.3.3

Positie Nederlandse industrie

De betrokkenheid van de Nederlandse industrie bij het verwerven van de vervangende onderzeebootcapaciteit is in de voortgangsrapportage toegelicht. Op 10 september 2024 hebben de minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en de bestuursvoorzitter van Naval Group een industriële samenwerkingsovereenkomst (ICA) getekend. In deze overeenkomst is de betrokkenheid van de Nederlandse industrie vastgelegd. EZK heeft in de uitgangspuntennotitie van de Kamer het verzoek gekregen om in de halfjaarlijkse voortgangsrapportages de Kamer te informeren met een heldere overzichtstabel, waarin de doelstellingen worden afgezet tegen de afgesloten raamovereenkomsten, hieruit voortvloeiende financiële verplichtingen en de gerealiseerde inkomsten. In de vertrouwelijke bijlage E van de zesde voortgangsrapportage zijn overzichtstabellen opgenomen. In tabel 7 zouden naast de doelstellingen (vastgelegd in de ICA) en de gerealiseerde inkomsten (zoals geclaimd door Naval Group op basis van door hen betaalde facturen), ook de financiële verplichtingen moeten worden opgenomen zoals die voortvloeien uit afgesloten raamovereenkomsten. Dit is niet gebeurd, omdat Naval Group werkt met raamovereenkomsten in de vorm van framework agreements. Daarin wordt vastgelegd onder welke condities orders kunnen worden geplaatst, maar er worden daarin nog geen financiële verplichtingen aangegeven.

De waarden in de overzichtstabellen betreffen de door Naval Group geclaimde waarden van de opdrachten. Het Commissariaat Militaire Productie van EZK controleert de waarden bij de betreffende leveranciers. Deze verificatie vindt momenteel plaats. Het kan daarbij voorkomen dat de daadwerkelijke realisatie afwijkt van de geclaimde waarde, bijvoorbeeld omdat blijkt dat er in de order een substantiële hoeveelheid buitenlandse toelevering blijkt te zijn geweest. In de toekomstige voortgangsrapportages zal daarom naast de geclaimde waarde ook de geverifieerde realisatiewaarde worden gerapporteerd.

Wij hebben geconstateerd dat de in bijlage E opgenomen waarde van de ICA in 2025 niet is geïndexeerd conform de afspraken over jaarlijkse indexering in de overeenkomst. De waarde van 2024 uit de overeenkomst is namelijk opgenomen. Wij hebben geconstateerd dat de door Naval Group ingediende batches met claims van aan de Nederlandse industrie betaalde facturen aansluiten op de bedragen die in bijlage E in de tabellen zijn opgenomen. De laatste batch die verwerkt is, is van 16 december 2025. Om in het vervolg de realisatie t/m 31 december te kunnen rapporteren zou EZK nadere afspraken met Naval Group moeten maken. EZK heeft aangegeven dat de controle van een groot deel van de door Naval Group geclaimde waarden bij de betreffende Nederlandse leveranciers nog niet is afgerond. Wij vinden het een goed voorstel van EZK dat in de volgende voortgangsrapportages naast de geclaimde waarde ook de geverifieerde realisatiewaarde worden gerapporteerd. Bij de geverifieerde realisatiewaarde bevestigen Nederlandse leveranciers dat de door Naval Group geclaimde waarde juist is. Wij zullen dan vaststellen of van de geverifieerde realisatiewaarde de bevestigingen van Nederlandse leveranciers aanwezig zijn. Op deze wijze rapporteren wij in ons rapport bij de voortgangsrapportage conform de motie Van Oostenbruggen aan de Kamer over de naleving van de industriële samenwerkingsovereenkomst door Naval Group.

3.4 Consistentie van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie met andere beschikbare informatie

Wij hebben geconstateerd dat er geen inconsistenties of afwijkingen zijn tussen de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie en de aan ons door de (programma)organisatie ter beschikking gestelde informatie.

3.5 Aansluiting van de in de voortgangsrapportage opgenomen (feitelijke) informatie met onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties

Wij hebben in de voortgangsrapportage opgenomen (feitelijke) informatie kunnen aansluiten op de onderliggende financiële en niet-financiële administraties en registraties en hebben geen inconsistenties of afwijkingen geconstateerd.

3.6 Governance

In 2025 is de nieuwe governancestructuur van het programma VOZBT in werking getreden en gedurende het jaar is gewerkt conform deze structuur. Deze structuur is vastgelegd in de notitie, 'Inrichting governance en programmaorganisatie VOZBT in de realisatie', het programmamanagementplan VOZBT en de instellingsbeschikkingen 'Programmaboord vervanging onderzeebootcapaciteit' en 'Sponsorgroep vervanging onderzeebootcapaciteit'. In 2025 is de instellingsbeschikking van de Sponsorgroep aangepast. Gezamenlijk is besloten dat de Sponsorgroep zichzelf ziet als een groep met een klankbord-/adviesrol zonder sturende bevoegdheden.

De werking van de governancestructuur wordt geëvalueerd (zelfevaluatie) zodra een complete cyclus met de aangepaste governance is voltooid (voorzien in 2026).

Het programmamanagementplan (PMP) VOZBT is gedurende 2025 aangepast en in maart 2026 zijn deze aanpassingen in concept met de ADR gedeeld. De aanpassingen betreffen onder andere een toevoeging van het interne kwaliteitsmanagement, het contractmanagement plan (CMP) als bijlage 5 voor de realisatiefase van het Programma VOZBT en de structuur van de formele overleggen binnen het programma VOZBT (Annex A: Programma-overleggen VOZBT) en met Naval Group (Annex B: Programma-organisatie Naval Group). Daarnaast is in bijlage 8 het document- en informatieplan toegevoegd waarin uiteengezet is hoe informatiemanagement en document control binnen het programma VOZBT is ingericht tijdens de realisatiefase.

3.7 Programmabeheersing

Conform het onderzoeksvoorstel hebben wij onderzoek gedaan naar de programmabeheersing, waaronder scopebeheer, planningsmanagement, risicomangement, raakvlakmanagement, kwaliteitsmanagement, communicatie- en informatiemanagement en voortgangs- en kwaliteitscontroles werf. Deze paragraaf gaat in op de relevante constatering.

3.7.1 Scopebeheer

Bijlage 1 van het programmamanagementplan van het programma VOZBT is het Scopedocument en bijlage 3 betreft het Wijzigingenbeheer. Beide documenten bevatten uitgebreide beschrijvingen van het proces met de relatie naar de beheersaspecten: product, tijd en geld. In 2025 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan.

3.7.2 Planningsmanagement

De planning van het programma VOZBT is opgenomen in het programma managementplan. Naval Group hanteert de contractueel afgesproken planning. Dit betreft een planning met de deliverables en de milestone planning (in Master Time Schedule (MTS)). De planner van het programma VOZBT houdt een lijst met deliverables bij, wat wekelijks binnen het programmateam besproken wordt. De basisplanning van het programma VOZBT vindt plaats in Primavera, wat is opgelijnd aan het MTS, zodat de activiteiten en mijlpalen matchen. De planner van het programma VOZBT vergelijkt wekelijks de planning van Naval Group met de planning van het programma.

Wekelijks vindt binnen het programma VOZBT een planning voortgang overleg (PVO) plaats, waarin de planner en werkstroomleiders de voortgang van de activiteiten (realisatie) en mijlpalen bespreken. De planner legt de uitkomsten van het overleg met de taken van de werkstromen vast in een logboek. Tot op heden hebben geen wezenlijke wijzigingen plaatsgevonden in de planning.

In het accountantsrapport van de ADR bij VGR 4 heeft de ADR gesignaleerd dat bij de frontoffice van programma VOZBT in Cherbourg bij Naval Group twee VTE van het programma VOZBT werkzaam zijn, terwijl het inrichtingsdocument spreekt over een inschatting van tien VTE. Naar aanleiding hiervan heeft Defensie de Beslisnota Frontoffice Cherbourg Programma VOZBT opgesteld. Hierin is opgenomen dat de frontoffice in Cherbourg door de programmadirecteur VOZBT op- of afgeschaald wordt, afhankelijk van de fase van het programma VOZBT, rekening houdend met de programmafases zoals weergegeven in het PMP.

Er wordt gewerkt met een frontoffice en een backoffice, die intensief samenwerken. Voor de frontoffice zijn in totaal 8-10 VTE ingeschat, bestaande uit een Technical Support Team (TST) en Programma Support Team (PST). Deze twee specialismen worden in 2025 door twee, binnenkort drie VTE vertegenwoordigd. Het programma VOZBT brengt in kaart welke werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden in Cherbourg en welke inzet van functionarissen daarbij passend is. Het programma VOZBT zal daarbij getrapte vacatures openzetten, aansluitend bij de behoefte per fase. Gezien de huidige fase van het programma VOZBT en ervaring tot op heden, voorziet Defensie op korte termijn nog geen substantiële opschaling.

De werkzaamheden vinden nu nog verspreid op meerdere locaties plaats op basis van de engineering mijlpalen. Pas wanneer de bouwfase op locatie te Cherbourg start (vanaf 2027) zijn naar verwachting meer VTE in de frontoffice ter plaatse benodigd. Op de locatie Utrecht is op dit moment voldoende personeel. Wel is daar behoefte aan technische functionarissen op het gebied van Mission System Integration (MSI) en (ILS) waar vacatures voor opengesteld zijn. Capaciteit is een blijvend aandachtspunt voor het programma VOZBT in de realisatiefase. Dit aandachtspunt staat in relatie tot het structurele personeelsprobleem bij het ministerie van Defensie en in het bijzonder bij het Commando Zee strijdkrachten en het Commando Materieel en IT.

3.7.3 *Risicomanagement*

In het risicoregister, conform de risicomanagementstrategie, worden de risico's van het programma VOZBT bijgehouden en gemonitord. Per werkstroom vinden check-in gesprekken plaats met werkstroomleiders om de risico's periodiek te bespreken. Daaruit volgend zijn challenge gesprekken gehouden waar per werkstroom de weging van de risico's heeft plaats gevonden. In het programma management overleg (PMO) vindt de integraliteitsessie plaats waar de risico's worden gechallengeed en mogelijke aanpassingen worden gedaan in het register. De laatste integraliteitsessie is gehouden na het bereiken van de mijlpaal SRR en op 13 juni 2025 heeft de laatste freeze van het risicoregister plaats gevonden. Hierna is het risicoregister vrij stabiel gebleven, omdat toegewerkt wordt naar de mijlpaal System Design Review (SDR). De volgende integraliteitsessie vindt plaats in april 2026, na de mijlpaal SDR. In 2025 zijn, na de freeze van het risicoregister in juni, kleine aanpassingen gedaan in het risicoregister. Hiervan is geen apart logboek bijgehouden waarin de veranderingen en data zijn vastgelegd om tot wijziging van risico's en/of beheersmaatregelen over te gaan. Dit logboek is eind 2025 opgepakt en zal in 2026 verder gevuld gaan worden. Het programma heeft in juni 2025 een gedetailleerde risicorapportage met een analyse van de gegevens uit het risicoregister opgesteld. De volgende risicorapportage zal worden opgesteld na mijlpaal SDR.

De risicomanager van het programma VOZBT heeft periodiek contact met de risicomanager van Naval Group. Naval Group heeft een eigen risicoregister. In de overleggen tussen het programma VOZBT en Naval Group wordt onder andere de overlap in risico's tussen programma VOZBT en Naval Group besproken en de daarbij horende verantwoordelijkheden en beheersmaatregelen.

Het programma VOZBT heeft aangegeven dat de risico's betreffende tijdige besluitvorming over de MK48 waren opgenomen in het risicoregister van het project vervanging MK48. Inmiddels is in maart 2026 besloten tot aanschaf van het nieuw type zwaargewicht torpedo in plaats van MK48 en zal de integratie hiervan aan het programma VOZBT worden toegevoegd.

Wij adviseren om oog te hebben voor risico's van gerelateerde projecten die invloed kunnen hebben op het programma VOZBT.

3.7.4 *Raakvlakmanagement*

In het programmamanagementplan van het programma VOZBT is het management van stakeholders en raakvlakken beschreven. Hierbij zijn de raakvlakken van de activiteiten tussen het programma en de relevante stakeholders uiteengezet. Bij deze uiteenzetting zijn op hoofdlijnen de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de met het raakvlakmanagement belaste functionarissen beschreven. Het programma Transitie Onderzeedienst (PT OZD) is één van de belangrijkste partijen voor raakvlakmanagement van programma VOZBT. PT OZD is gestart in februari 2025 en heeft in 2025 veel aandacht besteed aan de verdere inrichting van de programmabeheersing. Het programmaplan Transitie Onderzeedienst en de vijf deelprojectplannen zijn door de portfolio stuurgroep van CZSK vastgesteld. Voor de vijf deelprojecten zijn afzonderlijke plannen opgesteld die betrekking hebben op bedrijfsvoering, personeel, opleiden, trainen & ontwikkelen, materieel logistiek (MATLOG) en vastgoed & infrastructuur.

Het programmaplan PT OZD is opgesteld in afstemming met programma VOZBT. Tussen PT OZD en programma VOZBT vindt continue afstemming plaats op de verschillende niveaus, zoals zes wekelijks overleg tussen DPLAN, TOZD en VOZBT, overleg tussen deelprojectleiders TOZD en werkstroomleiders VOZBT en periodiek planningsoverleg. In 2026 heeft de eerste iteratieslag in het kader van het risicomanagement plaats gevonden en zal kwaliteitsmanagement verder worden ingericht. Tevens zal een scopedocument worden opgesteld waarin het scopemanagement voor COMMIT, DMI en PT OZD wordt opgenomen, om te duiden wat bij welk onderdeel hoort.

Defensie heeft besloten tot verwerving van een nieuw type zwaargewicht torpedo in plaats van de MK48. De aanschaf van de het nieuw type zwaargewicht torpedo betreft een apart project. Integratie en oplevering is voorzien als integraal onderdeel van de bouw en operationele ingebruikname van de Orka-klasse onderzeeboten¹.

3.7.5 *Kwaliteitsmanagement*

De externe kwaliteitstoetsen van Defensie op het werk, de kwaliteit en voortgang van Naval Group (conform het programmamanagementplan van het programma VOZBT) zijn uitgevoerd op de quadrimesterrapportages van Naval Group. Het toetsplan is onderdeel geweest van de kwaliteitstoets en de verbetermaatregelen voor de review zijn vastgelegd in het verbeterregister. Deze verbetermaatregelen worden in de volgende review onderdeel van het toetsplan.

In 2025 is de interne programmakwaliteitsborging, -toetsing en -verbetering vastgelegd in een kwaliteitsmanagementplan (KMP). Daarnaast is er een kwaliteitsplanning opgesteld met een kwaliteits- en verbeterregister. Per product en kwaliteitstoets wordt een plan opgesteld wat wordt voorgelegd aan de programmaleiding. In 2025 zijn er drie kwaliteitstoetsen uitgevoerd op de review van de quadrimester voortgangsrapportages van Naval Group, iteratie van het risicodossier mijlpaal SRR en een evaluatie mijlpaal SRR. Hiervan zijn rapportages opgesteld voor de programmaleiding en de uitkomsten en verbetermaatregelen zijn vastgelegd in het kwaliteits- en verbeterregister. De verbetermaatregelen worden vanuit het verbeterregister periodiek gemonitord. Het kwaliteitsmanagementplan is als bijlage 7 toegevoegd aan het bijgestelde PMP van het programma VOZBT (conceptversie).

3.7.6 *Communicatie- en informatiemanagement*

In 2025 is gewerkt conform het programmamanagementplan van het programma VOZBT wat betreft de interacties met Naval Group, de stuur- en verantwoordingsinformatie, de quadrimesterrapportages en de voortgangsrapportages. Waar nodig heeft meer afstemming plaats gevonden. Dit is een continu dynamisch proces. De overeengekomen overlegstructuren met Naval Group zijn beschreven in het programmamanagementplan en in het document 'Overlegstructuur Defensie – Naval Group'. De interactie met Naval Group vindt plaats op strategisch niveau middels de Programme Board en Steering Committee en op tactisch niveau via de coordination groups. Naast deze coordination groups vinden er regelmatige, minder formele contactmomenten plaats. Zo vinden er wekelijks overlegondes plaats waarin teamleden informeel de voortgang bespreken, knelpunten signaleren en ideeën uitwisselen.

De structuur van de overleggen binnen het programma VOZBT zijn vastgelegd in Annex A van het PMP (concept versie). De overleggen binnen het programma VOZBT zijn:

- Programmaboard VOZBT (twee keer per jaar op momenten die zijn afgestemd op de halfjaarlijkse rapportages richting de Kamer, en verder naar behoefte).

¹ DMP B/D-brief Vervanging zwaargewicht torpedo, Kamerstuk 27830 nummer 482, 3 maart 2026

- Sponsorgroep VOZBT (twee keer per jaar op momenten die zijn afgestemd op de halfjaarlijkse rapportages richting de Kamer, en verder naar behoefte).
- DLP beraad (op het moment dat er afwijkingen zijn die het mandaat van de voorzitter van de programmaboord overstijgen).
- Werkoverleg OZBT, als voorbereiding op het programmaboord (op basis van behoefte).
- Programmaoverleg CZSK/COMMIT/DPLAN (zes wekelijks)
- Programma Management Overleg VOZBT (driewekelijks met aanvullingen bij behoefte).
- Plannings-/Voortgangsoverleg (wekelijks).
- Programmabijeenkomst VOZBT (op basis van behoefte, met een richtlijn van 3x per jaar).

In 2025 zijn de quadrimesterrapportage door Naval Group opgeleverd en hierop heeft het programma VOZBT reviews uitgevoerd. De uitkomsten van de reviews zijn vastgesteld in de memo's 'Review NG Progress Reports'. Uit de reviews kwam onder andere naar voren dat de rapportages soms tekstuele fouten bevatten, dat de kwaliteit/uitleg van de afbeeldingen niet altijd duidelijk is waardoor dit kan leiden tot meerdere interpretaties en dat de leesbaarheid nog steeds voor verbetering vatbaar is. De eerste rapportages zijn gebruikt om de wederzijdse verwachtingen over de vorm en inhoud af te stemmen. De uitkomsten van de reviews heeft het programma VOZBT besproken met Naval Group en Naval Group heeft deze verwerkt.

3.7.7 *Voortgangs- en kwaliteitscontroles werf*

Toezicht Defensie Leveranciers (TDL) controleert maandelijks bij Naval Group de mate van kwaliteitsborging aan de hand van de Allied Quality Assurance Publication (AQAP). TDL heeft een plan opgesteld met AQAP eisen voor de kwaliteitsborging en licht Naval Group daarop door. Dit is een iteratief proces op basis van steeds meer detailcontroles. De resultaten van de kwaliteitscontroles zijn vastgelegd in checklisten en het dashboard. Deze staan in de Defensieomgeving waar dagelijks back-ups van worden gemaakt. Tegelijkertijd rapporteert TDL de Quality Management System (QMS) beoordeling in Government quality reports aan Naval Group. TDL stuurt elke maand een TDL rapportage en de Government quality reports naar de programmadirecteur VOZBT.

In de kwaliteitscontroles toont Naval Group aan een werkbaar QMS te hebben. Naval Group voldoet tot op heden nagenoeg aan alle AQAP eisen, 31 artikelen zijn in compliance en één artikel is niet in compliance. Dit betreft documented information. Deze staat op rood in het dashboard. Naval Group kan op dit moment geen toegang geven tot alle informatie waardoor TDL de kwaliteitscontroles nog niet kan uitvoeren. Naval Group heeft een aparte brief opgesteld met verbeteracties op dit punt. In mei 2026 zal TDL de kwaliteitscontrole documented information opnieuw uitvoeren.

3.7.8 *Contractmanagement*

De werkstroom inkoop heeft als rol het inrichten en uitvoeren van contractmanagement in de breedste zin des woords. Ze zijn verantwoordelijk (regie en/of inhoud) voor zaken die de leveringsovereenkomst (contractvoorwaarden en bijlagen) raken op het gebied van product, geld en tijd. De werkstroom inkoop ziet toe op de naleving van de leveringsovereenkomst tussen Defensie en Naval Group. Hiervoor werkt de werkstroom inkoop nauw samen met de programmaleiding, werkstroom Projectbeheersing, werkstroom Financiën en, afhankelijk van het onderwerp, met de andere werkstromen binnen het Programma VOZBT. Daarnaast coördineert de werkstroom inkoop de implementatie (regie en/of inhoud) en uitvoering van het Memorandum of Understanding (MoU) Replacement Netherlands Submarine Capability Programme (RNSC) met de Direction générale de l'armement (DGA).

De werkstroom inkoop heeft het CMP (bijlage 5 PMP (concept versie)) opgesteld voor de realisatiefase van het programma VOZBT. Het CMP beschrijft hoe het contractmanagement gedurende de realisatiefase (voorziene looptijd tot 2041) is ingericht, uitgevoerd en beheerst wordt. Het geeft op hoofdlijnen aan hoe het programma VOZBT de afspraken met de Naval Group bewaakt, borgt en hier op stuurt. Ook geeft het CMP transparantie over hoe het contractmanagementproces is ingericht om de doelstellingen van de leveringsovereenkomst te realiseren. Contractmutaties lopen middels de wijzigingsbeheerprocedure aan de hand van een trade off matrix. Contractwijzigingen worden in Excel bijgehouden en tegelijkertijd in Word vastgelegd. Tot eind december zijn er elf contractmutaties, waarvan een beperkt aantal financieel van aard.

3.8 Het financieel beheer

Wij hebben bij de controle van de in 2025 aangegane verplichtingen een verlenging van een overeenkomst betreffende dienstverlening van derden ad € 0,7 mln. als onrechtmatig aangemerkt. Aangegeven redenen voor de verlenging zijn behoud van kennis en continuïteit van het project.

Bij de controle van de verstrekte voorschotten en gerealiseerde uitgaven hebben wij geen relevante constatering met betrekking tot het financieel beheer.

4 Openbaarmaking

De opdrachtgever, de staatssecretaris van Defensie, is eigenaar van dit rapport.

Dit rapport is primair bestemd voor de Tweede Kamer met wie wij (de invulling van) deze opdracht zijn overeengekomen. De voorschriften uit de Wet open overheid gelden voor openbaarmaking van dit rapport. De minister van Financiën stuurt elk halfjaar een overzicht naar de Tweede Kamer met de titels van door de ADR uitgebrachte rapporten en plaatst dit overzicht op de website. Het ministerie van Financiën zal geen informatie die betrekking heeft op de vertrouwelijke bijlagen van de voortgangsrapportage verstrekken aan derden.

Dit rapport is met zorgvuldigheid en deskundigheid opgesteld. Echter kan niet gegarandeerd worden dat hier geen onduidelijkheden in staan voor een niet-beoogde gebruiker. In dat geval dient de niet-beoogde gebruiker contact op te nemen met de eigenaar van dit rapport.

5 Ondertekening

Den Haag, 13 april 2026

Auditdienst Rijk

Accountant

6 Bijlage: Financiële overzichten 2025 zesde voortgangsrapportage Programma VOZBT

Financiële overzichten 2025

In de in deze bijlage opgenomen tabellen wordt de realisatie op het budget Vervanging Onderzeebootcapaciteit met betrekking tot het jaar 2025 weergegeven.

	Openstaand per 31-12-24	Aangegaan in 2025	Betaald in 2025	Openstaand per 31-12-25
Verplichtingen				

Tabel 3: Aangegane en openstaande verplichtingen (in miljoen €)

De aangegane verplichtingen in 2025 betreffen voornamelijk de periodieke prijsherziening op het contract voor de bouw van de onderzeeboten en de aangegane Engineering Change Proposal (ECP) in verband met het afronden van de System Requirement Review mijlpaal, zoals toegelicht in de Vertrouwelijke Bijlage van VGR 5.

	Betaald t/m 31-12-24	Betaald in 2025	Betaald t/m 31-12-25
Uitgaven	267,5	221,0	488,5

Tabel 4: Uitgaven (in miljoen €)

De uitgaven in 2025 hebben voornamelijk betrekking op het contract voor de bouw van de onderzeeboten.

	Openstaand per 31-12-24	Nieuw in 2025	Verrekend in 2025	Openstaand per 31-12-25
Voorschotten	200,6	19,4	-	220,0

Tabel 5: Openstaande voorschotten (in miljoen €)

De betaalde voorschotten betreffen uitgaven in verband met een lopende Foreign Military Sales (FMS) opdracht.

	Ontvangen t/m 31-12-24	Ontvangen in 2025	Ontvangen t/m 31-12-25
Ontvangsten	-	-	-

Tabel 6: Ontvangsten (in miljoen €)

Auditdienst Rijk
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00